

тих, хто прагне миру, щастя і свободи своєму народові. Їх можна топити у власній крові „без зазрения совести”. Оправданням вся і всьому – “истинная вера”, “благодатная церковь”, “богоносный народ”, “правое дело” з додатком (украдена назва) “святая Русь”. Ось чому у всі часи раніше Московське православ'я славославило і славославить нині “непобедимую русскую рать” та її “победоносное оружие”!

Через це те, куди ступала нога “победителя” и “освободителя”, залишалося “исконно-русской землей” (навіть Курильські острова) і також “исконной Родиной”. Ще раз уточнимо: це й простори Сибіру, Середньої Азії, Прибалтики, Закавказзя і, звісно, України.

11. Що змінилося з того часу до наших днів? Відразу скажемо і непомилось: чи білі чи червоні “стражи Отечества” – в основі їх ментальності був і залишився зловісний дух ненависті й злоби. “Кто не с нами, тот против нас”- було і залишилося ознакою самосвідомості великороса. Її “освячує”, окрім зомбованої “истинной веры” з усіма її датками, і не менш зомбована самовпевненість послідовників Московської церкви у своїй “богоносній непогрішимості”. Про це, зокрема, красномовно свідчать насельники Почаївської обителі. З якою брутальною зухвалістю вони зустрічають і проводжають одновірців-християн інших конфесій під охороною “стражей спокойствия и порядка”. І роблять вони це не гірше, ніж їх попередники – “стражи царя и отечества”. З почуттям розчарування залишають “святу обитель” не одностайні з російсько заангажованими московсько-православними ченцями прочани часто видворені за її межі, над брамою якої (нагадаємо ще раз) слова Спасителя: “Прийдіть до мене всі втомлені і обтяжені і я облегшу вас”.

Не зайвим буде сказати, що саме так діє ця секта боговідступників і церковних розкольників в полі зору сатанинських інтересів “північного сусіда” ще з часів Суздальського князівства. Саме на ній лежить зловісна печать імперсько-шовіністичних домагань через сльози, кров і страждання поневолених народів. То ж фальшиво виглядає клич Московсько-православної Церкви про “єднання східних слов'ян”, бо ж він нічим не відрізняється від утопічного кличу цареслав'я про “єднання всіх слов'ян”, звісно, під скіпером візантійсько-московського православ'я, що однозначно є імперська “матушка Росія”. Насправді ж мова є одна і та ж, що тоді, то й що зараз: утримати Україну „у сфері культурних і релігійних впливів Москви за допомогою зросійщеної мови (виділено – А.Г.), щоб цим способом (подібно до того, як те зробила колись Візантія) поширювати також свій вплив політичний” (Річинський Арсен. Проблеми української релігійної свідомості. - С. 129).

Юлія НЕДЗЕЛЬСЬКА (Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЯ ПРАВОСЛАВНИХ ВІРУЮЧИХ В УМОВАХ ПОСТМОДЕРНОГО СУСПІЛЬСТВА

Постмодерн як новий етап розвитку суспільства змінив традиційні конфесії, в тому числі і Православ'я. Митрополит Калузький Климент зазначає такі наслідки постмодерну: Дехристиянізація суспільства, втрата духовних цінностей і звернення до матеріального. Ці тенденції поширюються в усьому світі завдяки новим інформаційним технологіям, які не мають перешкод, не знають кордонів і відстаней, але впливають на свідомість людей всюди, де б вони не проживали. У всьому світі йде розмивання духовно-моральних устоїв, культури і способу життя історично християнських народів, які втрачають традиційну укоріненість в Євангелії. Всі вони нівелюються під впливом телекомунікаційних

технологій, що насаджують ідеали чужі християнству».²⁸² Релігія в реальному житті стає менше затребуваною людиною і суспільством. Сучасна людина хоче мати здоров'я, матеріальні статки тут, на Землі, а не десь потім, у потойбічному житті, чого традиційні церкви дати не можуть.

У даній статті за матеріалами періодичних видань Православної Церкви автори аналізують особливості життя православних мирян в умовах постмодерного суспільства. Сучасна періодика Православної Церкви представлена різноманітною продукцією. Зокрема, друкуються такі газети: «Воскресение», «Голос Православ'я», «Дух християнина», «Исцелись верой», «Летопись Православия», «Мир (Православная газета для всей семьи)», «Народная газета», «Начало», «Наша віра», «Православная газета Екатеринбург», «Православная газета», «Православная Москва», «Православный Мирь», «Радонеж», «Русь Державная», «Христианский мир», «Християнська Україна», «Церковный вестник» та ін., а також журнали: «Відомості Полтавської єпархії», «Журнал Московской Патриархии», «Начало», «Православний вісник», «Спасите наши души!» та ін. Варто відзначити значне кількісне переважання видань УПЦ МП.

При аналізі преси ми будемо користуватись таким соціологічним методом як неформалізований (традиційний) метод аналізу документів, що передбачає тлумачення документів, з'ясування основних думок та ідей тексту через усвідомлення, інтерпретацію, узагальнення змісту та логічне обґрунтування певних висновків.²⁸³ Це дасть нам змогу визначити особливості життя сучасних православних віруючих.

Загалом проблеми, які висвітлюються в православній періодиці можна згрупувати в такі дві умовні групи: ті, що стосуються церковного життя загалом, та ті, що стосуються приватного та суспільного життя мирян. Звісно, цей поділ є умовним. Варто відзначити, що вияви релігійності віруючого не закінчуються стінами храму, релігія пронизує всі сфери життя. Виходячи з визначення К. Тіле, що до релігійної сфери належать „все, те, в чому людина виражає свою віру в надприродну силу, і те, що вона робить, щоб підтримати свій зв'язок з нею...”²⁸⁴, можна зробити висновок, що всі сфери життя православних мирян детермінуються релігією, всю свою діяльність - чи то в церкві, чи в сім'ї, чи в суспільстві - віруючі повинні спрямовувати на реалізацію єдиної мети – обожнення, тобто втілення образу і подоби Божої, наближення до Всевишнього, що є смислом їхнього поцейбічного життя.

До першої групи ми віднесемо питання, що стосуються особливостей релігійності мирян, функціонування релігії в їхньому житті. Однією з нинішніх ознак є зміна релігійності, яку можна розглядати у двох аспектах. З одного боку, у кількісній площині, у порівнянні з радянським часом, за роки незалежності України релігійна активність православних мирян різко збільшилась. Соціологічні дослідження фіксували швидке зростання кількості релігійних громад, а відтак і віруючих, на початку та в середині 90-х років минулого століття. Потім відбувається поступове затихання та стабілізація кількісного показника, хоча й спостерігається поступове помірне зростання православних громад.²⁸⁵ З іншого боку, якщо аналізувати якісний показник виявів заміни релігійності серед мирян за матеріалами православної періодики, то потрібно відзначити по-перше, подальшу секуляризацію суспільства, яка призводить до зміни ролі релігії в житті віруючих, що виявляється у звуженні кола функцій, які вона виконує, невисокій релігійній активності, розширенні позарелігійних духовних інтересів, утилітарне ставлення до релігії,

²⁸² Климент, митрополит Калужский и Боровский. Главная задача – быть помощником Патриарха // Радонеж. Православное обозрение. – 2004. – № 6 (147). – С. 3.

²⁸³ Соціологія. За ред. В.Городяненка.–К., 2003.– С. 456.

²⁸⁴ Тиле К. Основные принципы науки о религии // Классики мирового религиоведения. Антология. - Т.1.– М., 1996. – С. 146.

²⁸⁵ Релігійна мережа України. Таблиця змін з даними на 1 січня відповідного року// Релігійна панорама. – 2008. – № 2. – С. 62-63.

незнання і недотримання догматів та обрядів їй, водночас, наявність обрядовір'я, зовнішньої віри, а не внутрішньої.

Серед найпоширеніших питань, що висвітлюються в ряді православних публікацій, варто відзначити увгу до виявів секуляризації та постмодерну в житті мирян, внаслідок яких, як зазначає патріарх Філарет (Денисенко), релігія „...стала приватною справою людини. Сучасне суспільство зорієнтоване насамперед на матеріальні цінності. Сьогодні професійна діяльність і соціальний статус людини переважно не залежить від світогляду, релігійної віри, моральних засад, талантів і особистих нахилів. Вони залежать від здатності ввійти у глобальний економічний розвиток”.²⁸⁶

У зв'язку з цим в набули розвитку такі явища, як, приміром, утилітарне, споживацьке ставлення до релігії, що виявляється у мотивації релігійної діяльності мирян. Так, при здійсненні церковних настанов чи обрядів останні керуються не релігійною метою, а якимись особистими мотивами. Стосунки з Богом будуються за моделлю: я тобі, а ти – мені, що призводить до зміни детермінантів життя. Тепер воно визначається не тим, що потрібно для спасіння, не потребами душі, а бажаннями тіла і матеріального світу.

До прикмет виявів релігійності сучасних православних вірян можна також віднести невисоку релігійну активність, невідвідування церкви і незнання та недотримання ними обрядів їй правил поведінки. Таку особливість можна вивести з того, що ціла низка публікацій в пресі присвячена саме цим проблемам. Зокрема, гостро стоїть питання щодо відвідування церкви, тому що, як це зазначається, зазначається, „відвідування Церкви – необхідність для душі”.²⁸⁷ Клір турбує те, що останнім часом серед вірян все більше поширюються так звані „не практикуючі християни – це ті, що прийняли Таїнство хрещення, але живуть без Бога, за законами гріховного світу”.²⁸⁸

Про незнання правил поведінки в церкві можна судити з того, що в православних газетах приділяється значна увага тому, як треба входити і виходити з церкви, що при цьому потрібно робити, а що – ні, як треба поводитися в храмі, коли приходити, де стояти, коли потрібно стояти, а коли дозволяється сидіти. Наголошується, що потрібно дотримуватись тиші, не розмовляти, не робити зауваження іншим. Говориться про те, як потрібно кланятися, хреститися, як ставити свічки²⁸⁹, про заборони входити в храм з тваринами і птахами, вносити до нього м'ясо. Велика увага у ряді публікацій приділяється також зовнішньому вигляду мирян при відвідуванні ними храму: питання щодо одягу та користування жінками косметикою та ін.²⁹⁰ Актуалізоване православною пресою коло питань свідчить про те, що велика кількість мирян не знає елементарних правил, яких потрібно дотримуватися в храмі.

З ряду статей можна зробити висновок ще й про таку специфічну рису життя сучасних мирян як обрядовір'я, тобто вияв релігійності мирян лише в рамках релігійного культу. Як зазначає митрополит Калінінградський Кирило, існує помилкове прагнення серед частини вірян слідувати лише обрядовій стороні Православ'я. Багато мирян вважають, що головною справою, релігійним подвигом є винятково зовнішнє виявлення вірності релігійним традиціям і звичаям. Це, безперечно, є фольклорне Православ'я. Митрополит відзначив, що «православ'я – це не фольклор, не музей, це - життя».²⁹¹ Спостерігається часто серед мирян також поширення різноманітних забобонів. Зокрема, цьому присвячено ряд публікації «Православной газеты» в рубриці „Благословіть

²⁸⁶ Доповідь Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарет на Помісному соборі з нагоди 2000-ліття Різдва Христового (9-10 січня 2001 року) // Філарет (патріарх) Доповіді. - Т.5. – К., 2003. – С. 451.

²⁸⁷ Почему ты не в Церкви? // Исцелись верой. – 2002. – № 8. – С. 5-6.

²⁸⁸ Філарет (патріарх) Різдвяне послання 1999/2000// Філарет (патріарх) Послання. Промови.- Т.3. – К., 2001. – С. 176.

²⁸⁹ Алексей II (патриарх) О поведении в храме // Исцелись верой. – 2002. – № 1. – С. 2.

²⁹⁰ Самые распространенные ошибки в храме // Исцелись верой. – 2002. – № 1. – С. 2.

²⁹¹ Митрополит Кирилл выступил с критикой «фольклорного православия»// Радонеж. – 2007. - № 6 (180). – С.3.

запитання. На запитання читачів відповідає Блаженніший Володимир, Митрополит Київський і всієї України, Предстоятель Української Православної Церкви”, та низка публікацій газети «Християнська Україна».

Велика увага в православній пресі приділяється також питанням ролі та місця жінки в релігійному житті. Зокрема, визнається, що жінка починає відігравати все активнішу роль в сучасному православному житті. На думку диякона А. Кураєва, „на наших очах відбувається феміністична революція в Церкві. Жінки набувають право голосу, і поки що, на мій погляд, в цьому процесі, плюсів значно більше, ніж мінусів”. Фемінізація церковного життя виявляється також у появі низки церковної літератури, яка належить перу православних письменниць. Все більше жінок сьогодні отримують освіту і захищають дисертації з богослів'я, стають викладачами Закону Божого в школах, різноманітних богословських дисциплін в духовних семінаріях. Негативною стороною сучасного православного фемінізму є часом надмірна наполегливість, консерватизм та жорсткість жінок у питаннях віри.²⁹²

До окремої групи публікацій в газетах ми віднесемо питання, що стосуються сфери приватного та суспільного життя православних віруючих. Тут ми виділимо такі аспекти життя сучасних мирян, як сімейне життя, професійна діяльність, побут, одяг, косметика, мода, медицина, відпочинок, розваги, культурне життя та ін.

Напевно, найбільше публікацій у кількісному відношенні присвячено питанням сім'ї. З цього можна зробити висновок, що нині це є злободенною темою для Православної Церкви. Звертається увага на такі особливості сімейного життя православних віруючих: трансформація інституту та зникнення сім'ї як домашньої церкви, проблеми сімейних цінностей, вибору партнера, одруження з представниками інших конфесій, розлучення, другий шлюб, громадянський шлюб, зміна ролі чоловіка та жінки в сім'ї, що призводить до руйнування сім'ї як такої. Великої уваги надається також питанням щодо демографічної проблеми, небажанню народжувати дітей, абортів, проблемам виховання дітей.

Публікації присвячені питанням трансформації та зникненню інституту сім'ї активно висвітлюють причин відсутності міцної християнської сім'ї. Головними з них є відсутність міцних моральних засад, надання переваги матеріальному, а не моральному і духовному, егоїстичність – люди стали більш розпеченими ніж раніше, більш самозакоханими, не вмiють йти на компроміси, поважати чужу думку, не бажають жертвувати чимось заради іншого і.т.д.²⁹³ Із-за цього збільшується кількість розлучень серед мирян. Часто розлучення аргументують тим, що не зійшлися смаки, але ж найчастіше причиною краху сім'ї є неготовність до шлюбу, не розуміння його суті.

Назрілою проблемою, на що звертає увагу преса, є також зникнення ідеалу цноти та поширення сексуальної розбещеності серед молоді.²⁹⁴ Цнотливість є важливим моментом для створення міцною сім'ї, нею часто нині нехтують православні віруючі.²⁹⁵ Це призводить до поширення такого явища як „пробні шлюби”. Вони різко засуджуються авторами матеріалів в православній періодиці. Такі шлюби називаються в ній „блудним співжиттям”.²⁹⁶

В православних газетах звертається також увага на причину руйнування сім'ї як домашньої церкви, на питання шлюбу з іновірцями та іноземцями. „Тільки єдина у вірі сім'я може стати „домашньою Церквою”, в якій чоловік і жінка разом з дітьми зростають у

²⁹² Роль женщин в современном Православии // Радонеж. – 2007. – № 3 (177). – С. 11.

²⁹³ Брак – последний уголок рая на земле // Спасите наши души!. – 2006. – № 7 (67). – С. 48.

²⁹⁴ Обухов М. (священник) Церковь осуждает пробные браки // Мир. – 2005. – № 13 (63). – С.10.

²⁹⁵ Мельниченко Р. (диякон) Православный взгляд на шлюб // Християнська Україна. – 2003. – 16-30 листопада. – С. 3.

²⁹⁶ Див.: Шугаев И. (священник) Грехи против семьи // Начало. – 2006. – № 57-1(4) . – С. 34-38.37; Гришин Александр (священник) Повторный брак// Начало. – 2006. – № 57-1(4) . – С. 30.

духовному вдосконаленні й пізнанні Бога”.²⁹⁷ Тому наголошується, що перевагу у виборі дружини чи чоловіка потрібно надавати вихідцю з того ж стану. Шлюби між представниками одного стану значно міцніші, ніж між представниками різних прошарків суспільства. Причиною розлучень у міжконфесійних та міжетнічних шлюбах стає не лише міжстанова нерівність, але й міжкультурна (етнічна), конфесійна (релігійно-культурна) відмінність. Обираючи супутника життя потрібно звертати увагу на соціальні, психологічні і духовні закони.²⁹⁸

Болючим питанням сімейного життя, за пресою, є також зміна ролей чоловіка та дружини в сім'ї. Як зазначає протоієрей Дмитрій (Смірнов): сім'я повинна бути домашньою Церквою, де чоловік – священик, жінка – диякон (у розумінні помічниця чоловіка), діти – народ Божий.²⁹⁹ Звертається увага й на проблему емансипації в сім'ях – „звільнення сім'ї від чоловіків”.³⁰⁰ Чоловіки і жінки в сім'ї перестають виконувати свої функції, жінки перебирають на себе чоловічі і навпаки, що призводить до трансформації сім'ї і зрештою до її руйнації і зникнення сімейних цінностей та традицій як таких. Саме тому, зазначається, головою в сім'ї повинен бути чоловік. Саме він має працювати, а роль жінки – підкорюватися чоловіку та материнство. Як зазначається в деяких публікаціях, жінка не повинна керувати чоловіком. Прагнення жінки керувати – безумність. „Частина не може бути головою... Жінка є частиною, а не головою, головою є чоловік”. Жінка повинна знати своє місце. Для чого вона створена. Її призначення бути помічницею чоловіка. Якщо чоловік має такі недоліки як п'янство, жінка повинна простити своєму чоловіку цю слабкість, тому що й сама не без слабкостей. Яким б не був чоловік, але він є головою сім'ї, він – хазяїн.³⁰¹

Актуальною для преси є й неготовність жінок до материнства: вони не хочуть присвятити свій час дитині, прагнуть чим швидше повернутись до роботи, приносячи шкоду цим здоров'ю і вихованню дитини. Пропагується, щоб жінки якомога довше були у відпусці з догляду за дитиною, адже найціннішим є материнське виховання у справі формування моральних чеснот та передачі релігійності молодому поколінню. Діти не повинні бути позбавленими материнської ласки. Перед вихованням дитини повинні відійти на задній план всі інші справи, які, на перший погляд, здаються важливішими: робота, матеріальна покращення життя, кар'єра, друзі, розваги і навіть здоров'я. Отримавши права нарівні з чоловіками, жінки забули про свої природні жіночі, материнські права та обов'язки. Жінки конкурують з чоловіками в економіці, політиці, бізнесі, а материнство відтак втратило для них свою цінність.³⁰² Поруч з цим існує серед газетних публікацій також проблема активного батька, тобто батька який активно бере участь в житті сім'ї.³⁰³

У зв'язку з цим в пресі розглядаються два можливі подальші шляхи розвитку сім'ї. Варіант перший - песимістичний, якщо сім'я розвивається за тим же сценарієм, що й зараз, то зрештою класичний інститут сім'ї як такої зникне взагалі. Варіант другий - найрозумніший, що пропонує реконструювати інститут сім'ї будь-якою ціною при можливій великій ролі у цьому церкві.

²⁹⁷ Благословить запитання. На запитання читачів відповідає Блаженніший Володимир, Митрополит Київський і всієї України, Предстоятель Української Православної Церкви// Православна газета. – 2004. – №8 (92) серпень. – С. 7.

²⁹⁸ Ермакова Л. Почему распадаются браки с иностранцами // Мир (Православная газета для всей семьи). – 2006. – № 10 (60). – С. 10.

²⁹⁹ Смирнов Дмитрий (протоиерей) Семья – это служение Богу// Спасите наши души. – 2005. – № 5 (73). – С. 52.

³⁰⁰ Мадигожин Д. Конец семьи? // Народная газета. – 2006. – № 22 (127) 1 декабря. – С. 16.

³⁰¹ Какой бы ни был муж, он есть глава в доме // Мир (Православная газета для всей семьи). – 2007. – № 22 (120). – С. 4.

³⁰² Курганова М. Нужна ли женщине свобода? // Начало. – 2007. – № 5 (19-105). – С. 16-17.

³⁰³ Вапнярская И. Как стать активным отцом // Мир(Православная газета для всей семьи). – 2007. – № 18 (116). – С. 10.

Що ж стосується висвітлення проблем пов'язаних з дітьми, то тут варто зазначити такі моменти. По-перше, небажання мати дітей, а якщо й мати, то лише одну, а кращому випадку дві дитини. Такий висновок можна зробити з великої кількості публікацій, присвячених пропагуванню багатодітності, як благословення Божого.³⁰⁴ Велика увага звертається питанням виховання дітей, оскільки останнім часом спостерігається занепад виховання у душі християнства. Пропагується сімейне виховання, яке повинне закласти підвалини релігійності дитини. Виховання дитини повинно починатися ще до народження. З народження формується майбутній характер людини. Також зазначається, що в дитині з раннього віку потрібно розвивати релігійні почуття. Метою виховання є розкриття образу Бога в дитині.³⁰⁵ Серія статей, присвячених вихованню дітей, була видрукувана в газеті «Летопись Православия» у рубриці „Православная педагогика”.³⁰⁶

Значна увага у православної періодиці приділяється також питанням професійної діяльності, зокрема розглядаються проблеми вибору професії. Зазначається, що обираючи рід занять чи професію, людина повинна керуватися в цьому християнськими моральними принципами. Бог дав людям розум і совість для того, щоб кожний раз визначати міру нашої моральної відповідальності за все, що відбувається в тих спільнотах, членами яких ми є. Від людини вимагається не грішити і робити вибір на користь добра.³⁰⁷ Тому православний християнин може займатися будь-якою діяльністю, яка не суперечить християнським принципам. Він може займатися і політичною діяльністю, і економічною, й іншою, але здійснювати він це повинен, користуючись християнськими принципами.

В православної пресі розглядаються також питання пов'язані з побутовим життям мирян: використання побутової техніки, облаштування будинку, приготування їжі, планування бюджету тощо.³⁰⁸ Приділяється увага й зовнішньому вигляду вірян, правильному вибору ними одягу. В великій кількості публікацій критикується дотримання моди православними мирянами, адже часто мода, крім зовнішнього вигляду, що не відповідає християнському благочестю, ще й шкодить здоров'ю.³⁰⁹ Також критикується використання жінками косметики та фарбування волосся. Водночас в газетах можна зустріти статті, в яких пропагується „православна мода”, наголошується, що миряни не повинні цуратися сучасної моди, стилю одягу, хоча й мають дотримуватися у ньому православних традицій.

Щодо висвітлення розваг сучасних православних мирян, то найбільше уваги, напевно, приділяється критиці телебачення. Пропонується навіть повна відмова від використання його.³¹⁰ Звертається увага на те, що по телевізору пропагується агресія та розпуста. Зазначається, що всі світські ЗМІ негативно впливають на духовно-моральний стан суспільства. Телевізор привчає дітей до розпусти і всездозволеності.³¹¹

Великою проблемою життя православних мирян, що висвітлюється і засуджується в періодиці є алкоголізм³¹², паління³¹³ та наркоманія.³¹⁴

³⁰⁴ Див.: Секрет добробуту, або разом – краще // Церковна газета. – 2008. – № 1-2(203-204) січень. – С. 22 – 23.; Трудная радость многодетности // Народная газета. – 2007. – № 14 (143), 2 августа. – С. 8-9. та ін.

³⁰⁵ Карякин Владислав (диакон). Залог правильного воспитания // Народная газета. – 2006. – № 20 (125). – С. 15.

³⁰⁶ Див.: Артемий Владимиров (свящ) Христианское воспитание // Летопись Православия. – 2004. – №№2-12. - 2005 №№1-5 та ін.

³⁰⁷ Какая работа не позволительна для христианина? // Спасите наши души. – 2004. – № 6 (62). – С. 38.

³⁰⁸ Татьяна (матушка). Как надо жить если денег не хватает? // SOS (Общественно-патриотическое приложение к журналу «Спасите наши души»). – 2000. – № 5.(7). – С.11.

³⁰⁹ Див.: Гоммерштадт В. Модная одежда вредна для здоровья // Мир. – 2007. – № 25 (123). – С. 9.; Человек, погнавшийся за модой, становится мишенью для кукловодов // Мир. – 2007. – № 25 (123). – С. 9

³¹⁰ Див.: Тростников В.Н. Смотреть или не смотреть // Православная Москва. – 1995. – № 8-9 (32-33) март. – С.5.; Нужно ли православным телевидение? // Мир. – 2006. – № 23 (73). – С. 7. та ін.

³¹¹ Надо поставить заслон растлевающим телепередачам // Мир(Православная газета для всей семьи). – 2008. – № 3 (139). – С. 6.

³¹² 14 лет без алкоголя? – Запросто! // Православная газета. – 2007. – № 23 (440). – С.12.

Таким чином, проаналізувавши матеріали православної періодики, можна зробити такі висновки щодо особливостей життя сучасних православних мирян: зміна ролі релігії у житті мирян, яка виявляється у звуженні кола функцій релігії; спостерігається невисока релігійна активність, незнання і недотримання догматів і обрядів, обрядовір'я; зовнішня релігійність, а не внутрішня; руйнація сім'ї як домашньої церкви; часте не виконання релігійних приписів у особистому та суспільному житті.

Людмила ШУГАЄВА (Рівне)

ПРАВОСЛАВНІ СЕКТИ В УКРАЇНІ: ПОСТМОДЕРНИЙ АСПЕКТ

Як кожна релігія, православ'я, зокрема, впродовж своєї тисячолітньої історії зазнавало істотних криз і трансформацій, появи нових відгалужень у вигляді еретичних вчень, сектантських утворень. Досить згадати жидовілих, богомилів, зрештою - старообрядницький розкол.

Оскільки Православна Церква в Російській імперії перетворилася на офіційну, а по суті - на казенну, царську церкву, то внутрішнє життя православних парафій дійшло до занепаду, релігійні приписи й обрядові дії виконувалися формально, далеким від моральної досконалості було духовенство, богослужіння проводилися майже незрозумілою для парафіян церковно-слов'янською мовою. Це й призвело до подальшої трансформації офіційного православ'я, появи на його основі нових і нових православного змісту утворень.

Перш за все це стосується появи духовного християнства, у структурі якого ми виокремлюємо раціоналістичні об'єднання - духоборів і молокан та містичні утворення христовірів, Старого і Нового Ізраїлю, скопців. Ці течії православного сектанства з'явилися й набули чітких організаційних рис в Україні у другій половині XVIII ст.

Подальша трансформація православ'я відбувалася у другій половині XIX ст. - на початку XX ст. з виникненням релігійних об'єднань хіліастично-єсхатологічного спрямування: єговістів-ільїнців, „Десне братство”, іоаннітів і мальованців. У цей же період з'являються релігійні об'єднання харизматичного спрямування - підгорнівці й інокентіївці, а у першій половині XX ст. - леонтіївці.

До релігійних утворень, які виникли в лоні Православної Церкви за радянської влади, як різновид протистояння тоталітаризму і своєрідна форма протесту до офіційного православ'я, належать Істинно православна церква (ІПЦ), Істинно православні християни (ІПХ), Православна євангельська Апокаліпсична церква (ПСАЦ). В останній чверті XX ст. виникає Православна церква Божої Матері „Державна”.

Аналіз сучасного стану сектантських течій православного походження виявив ще досить істотний потенціал для їх збереження і навіть відтворення у нових формах, зокрема, у вигляді громад неохристиянських зразків, таких як Православна церква Божої матері „Державна”, реанімації призабутого леонтіївського культу в Західних областях України при підтримці частини ієрархів та духовенства Православної Церкви, виникнення нових громад ІПЦ та ІПХ. Все це свідчить насамперед про кризовий стан сучасного православ'я, оскільки його розкол на три юрисдикції і протистояння між ними посилюватиме процес трансформації, а в умовах секуляризації суспільства, глобальних тенденцій, поширення бездуховності й аморальності зростатимуть містичні настрої, посилюватимуться

³¹³ Такой большой сей малый грех// Начало. – 2006. – № 6 (15-90) . – С. 4-8.4], [Неестественная прихоть// Начало. – 2006. – № 6 (15-90) . – С. 11.

³¹⁴ Августин (Каріда), ієромонах. Не гинуть сини сліз! // Християнська Україна. – 2004. – № 5 (86). – С.4.